

До спеціалізованої вченої ради Д 20.149.01
Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила»
(76018, м. Івано-Франківськ, вул., Є. Коновальця, 35)

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента

Жукевича Ігора Васильовича,

на дисертацію Зозулі Дмитра Петровича

«Роль законності і доцільності в процесі правозастосування»

**подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за
спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і
правових учень**

Актуальність теми дослідження. У сучасній правовій реальності проблема співвідношення законності та доцільності виходить за межі традиційної юридичної дискусії та перетворюється на одну з ключових умов існування демократичної правової держави. Право дедалі частіше опиняється перед необхідністю реагувати на ситуації, які неможливо повністю передбачити законодавчо: стрімкий розвиток цифрових технологій, кризові суспільні процеси, воєнні та безпекові виклики, трансформація публічного управління та зростання ролі міжнародних стандартів захисту прав людини. У таких умовах правозастосування вже не може обмежуватися механічним виконанням норми, адже від юридичного рішення вимагається не лише формальна законність, а й справедливість, розумність, ефективність і здатність забезпечити баланс між інтересами особи, суспільства та держави.

Саме тому проблема доцільності набуває особливого значення. З одного боку, вона дозволяє правозастосовцю адаптувати правову норму до конкретних життєвих обставин, уникнути надмірного формалізму та забезпечити індивідуалізацію юридичного рішення. З іншого – відсутність чітких меж доцільності здатна трансформувати правозастосовний розсуд у свавілля, вибірковість або приховану форму зловживання владою. У цьому контексті законність і доцільність постають не як взаємовиключні явища, а як складна система взаємного стримування та

доповнення, від гармонійного поєднання яких залежить рівень легітимності державної влади та довіри суспільства до права.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтування актуальності теми є достатньо переконливим і відповідає теоретико-правовій спрямованості дослідження, його меті та поставленим завданням. Чітке визначення об'єкта і предмета дослідження забезпечує логічність наукового пошуку, послідовність аналізу та належний рівень аргументованості сформульованих висновків, що загалом підвищує наукову цінність роботи.

Належною для рівня кандидатської дисертації є її джерельна база дослідження Зозулі Д.П., яку становлять праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі права, філософії та політології, матеріали науково-практичних конференцій, семінарів і круглих столів, а також нормативно-правові акти України, міжнародно-правові документи та практика судових інституцій, що забезпечило комплексний і ґрунтовний характер дослідження.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що у дисертації на комплексному теоретико-правовому рівні здійснено цілісне дослідження законності та доцільності у процесі правозастосування, розкрито їх зміст, функціональне призначення та визначено межі правомірного використання доцільності при реалізації владних повноважень. У роботі Зозулі Д.П. запропоновано нові підходи до розуміння доцільності як інструменту забезпечення ефективності правозастосовної діяльності в умовах правової невизначеності.

Наукову новизну дисертаційної роботи характеризує низка положень та висновків, які відповідають рівню кандидатських дисертацій, а саме:

- уперше запропоновано авторське визначення правової доцільності як юридично допустимої свободи вибору найбільш обґрунтованого та справедливого рішення в межах закону й компетенції уповноваженого суб'єкта. Розроблено підхід до розуміння «меж допустимого» як критерію оцінки правомірності використання доцільності, що ґрунтується на вимогах законності, пропорційності, правової

визначеності та судового контролю. Обґрунтовано подвійний характер правової доцільності як процесу пошуку оптимального рішення і як результату правозастосовної діяльності, а також запропоновано авторську модель механізму її реалізації через послідовні стадії прийняття та контролю юридичного рішення.

Варто відзначити, що автором вдало удосконалено наукове розуміння принципу законності як багатовимірної правової категорії, поглиблено підходи до класифікації форм реалізації правової доцільності, систематизовано ризики її неправомірного використання та уточнено об'єктивні підстави існування доцільності у правозастосовній діяльності.

Також на увагу заслуговують положення, що дістали подальший розвиток, зокрема щодо ролі правової культури та правосвідомості у належному використанні доцільності, історико-правового осмислення еволюції принципу законності, удосконалення професійної підготовки правозастосовців, а також практичних рекомендацій, спрямованих на забезпечення оптимального поєднання законності й доцільності у правозастосовній діяльності.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів у нормотворчій, правозастосовній та судовій діяльності під час удосконалення механізмів забезпечення законності, визначення меж дискреційних повноважень і застосування доцільності у правозастосуванні. Положення та рекомендації роботи можуть бути використані у науково-дослідній сфері, освітньому процесі та системі професійної підготовки правозастосовців. Особливу цінність становлять запропоновані автором підходи до поєднання законності, справедливості та ефективності юридичних рішень в умовах сучасних трансформацій правової системи. Матеріали дисертації впроваджено у навчальний процес Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила» та науково-дослідну діяльність Науково-дослідного інституту імені академіка УАН І.М. Луцького.

Повнота викладених основних результатів дисертації в опублікованих працях. Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих працях є достатньою та відповідає встановленим вимогам. Основні положення і висновки

дисертаційного дослідження відображено у 8 наукових публікаціях, серед яких 4 статті у фахових наукових виданнях України, 1 стаття у науковому періодичному виданні держави ЄС (Республіка Польща), а також 3 тези доповідей на науково-практичних конференціях. Опубліковані праці охоплюють ключові аспекти теми дослідження, відображають основний зміст дисертації та засвідчують належний рівень апробації отриманих результатів у науковому середовищі.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, які охоплюють дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (154 найменування на 16 сторінках) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 199 сторінок, із яких 166 сторінок припадає на основний текст, а 3 сторінки – на додатки.

Структура роботи є логічною, послідовною та повною мірою сприяє розкриттю теми дослідження і реалізації поставлених завдань. Дисертація та автореферат оформлені відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, а зміст автореферату належним чином відображає основні положення та результати дисертаційного дослідження.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Відзначаючи наведені вище позитивні аспекти дисертаційного дослідження Зозулі Д.П., варто водночас звернути увагу на окремі положення, висновки та рекомендації роботи, які мають дискусійний характер або потребують додаткового обґрунтування, уточнення чи більш детального висвітлення під час публічного захисту.

Зокрема, виникають наступні зауваження й побажання:

1. У підрозділі 1.2 автором дисертації обґрунтовано положення щодо подвійної природи правової доцільності як процесу і результату. Водночас наведений підхід міг би бути доповнений більш чітким визначенням критеріїв оцінки «оптимальності» правозастосовного рішення, оскільки у практичній юридичній діяльності розуміння найбільш доцільного результату може змінюватися залежно від характеру правовідносин, меж дискреційних повноважень та суб'єкта прийняття рішення.

2. Особливу увагу в дослідженні приділено ризикам неправомірного використання доцільності (підрозділ 1.3). Водночас окремі положення щодо

запобігання корупції, свавілля та бюрократизму могли б бути доповнені більш детальним аналізом ефективності сучасних механізмів контролю за реалізацією дискреційних повноважень, зокрема в умовах цифровізації публічного управління та розширення електронних адміністративних процедур. Це дозволило б повніше розкрити практичні аспекти забезпечення прозорості правозастосовної діяльності, підзвітності органів влади та мінімізації ризиків неправомірного використання правозастосовного розсуду.

3. Цікавим є твердження автора (підрозділ 3.1) щодо залежності ефективності механізму правозастосування від узгодженості державної правової стратегії та рівня інституційної спроможності органів влади. Водночас наведені положення могли б бути підкріплені більш ґрунтовним аналізом практичних проблем реалізації правової політики в умовах нестабільності законодавства, частих змін правових орієнтирів та впливу політичних чинників на діяльність правозастосовних органів.

Висловлені зауваження мають переважно рекомендаційний і дискусійний характер та стосуються окремих напрямів можливого вдосконалення наукової роботи. Водночас вони не впливають на загальну високу оцінку дисертаційного дослідження Зозулі Д.П. та не знижують його наукової цінності.

Загальний висновок. З урахуванням викладеного, дисертація Зозулі Дмитра Петровича на тему «Роль законності і доцільності в процесі правозастосування» за своєю актуальністю, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням, рівнем обґрунтованості положень та оформленням відповідає вимогам, встановленим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень».

**Кандидат юридичних наук, доцент
Івано-Франківського фінансово-комерційного
кооперативного коледжу імені С. Граната**

ЖУКЕВИЧ І.В.